

musica

ARTIE SHAW, ENTRE EL CLARINET I LA PLOMA

BEGUR COMMEMORARÀ EL CENTENARI DEL NAIXEMENT
DEL MÚSIC I ESCRIPTOR QUE HI VA VIURE ALGUNS ANYS

Enguany es compleixen cent anys del naixement d'Artie Shaw, compositor, arranjador i clarinetista, una de les figures llegendàries del jazz. Fou també un personatge controvertit, sovint imprevisible, amb una vida intensa marcada per vuit matrimonis i controvèrsies polítiques. Rere tot plegat, una passió: la literatura.

MIQUEL MARTÍN > TEXT

Fill d'una família jueva, nascut en un barri pobre de Nova York, Arthur Jacob Arshawsky tenia tots els números per continuar la soferta existència dels seus pares, immigrants austríacs. Ben aviat, a més, quan la família marxà a New Haven, Connecticut, per problemes econòmics, les actituds antisemites van començar a multiplicar-se al seu voltant i, segons va escriure ell mateix, el van marcar més que qualsevol altre esdeveniment de la seva vida. Així, encara adolescent, va decidir canviar-se el nom per Artie Shaw i esborrar qualsevol rastre del seu origen jueu.

L'obstinació i el perfeccionisme que demostrà al llarg de la seva vida, de vegades fregant l'obsessió malaltissa, li van permetre dominar en pocs anys el saxofon. Seguint el consell del

músic Johnny Cavallaro, el substituï pel clarinet, del qual va arribar a ser un virtuós. Tocant en diverses bandes i absorbent el millor de cadascuna, es va anar perfilant com una de les grans figures del swing.

Per tal de celebrar el centenari del naixement d'Artie Shaw i divulgar la seva obra, l'Àrea de Cultura de l'Ajuntament de Begur ha programat una conferència i la presentació del llibre *Un americà a Begur*, de Biel Castelló, que des de fa

Ben aviat semblà desencantat i decebut per l'ambient que envoltava el món de la música i l'espectacle, un món que veia mogut només pels interessos econòmics

>> **Grans directors de big bands:**
Duke Ellington, Glenn Miller, Artie Shaw, Benny Goodman i Count Basie.

anys ressegueix la seva trajectòria vital i musical. Així mateix, el XXXIII Festival de Música s'iniciarà el proper 23 de juliol amb l'actuació de l'Oriol Romaní Sextet, que interpretarà temes d'Artie Shaw i la seva banda Gramercy Five.

>> Artie Shaw, a dalt a l'esquerra, amb la seva banda i la cantant negra Billie Holiday.

Beguine the Beguine

Malgrat que no disposava de cap capítol universitari, o precisament per això, l'afany de coneixement d'Artie Shaw semblava no tenir límits, i es lliurà a una formació autodidacta basada en una voracitat lectora. En molts dels assajos, se'l podia veure amb un llibre al costat de la partitura, que havia après a llegir tot sol, o llegint durant els descansos dels concerts. De fet, ben aviat semblà desencantat i decebut per l'ambient que envoltava el món de la música i l'espectacle, un món que veia sacsejat pels vicis i per la frivolitat, mo- gut només pels interessos econòmics.

Amb només 23 anys, va abandonar aquest món que li semblava superficial i enganyós i es retirà a una granja de Pensilvània, on feia de llenyataire per viure i es dedicava a formar-se

com a escriptor tot treballant en un llibre sobre un dels músics que més l'havia influït: el corneta Bix Beiderbecke. Aquesta va ser la primera de les seves fugides, l'inici d'una contradicció que el perseguí la resta de la seva vida: volia tocar només la música que li agradava i dedicar-se a escriure, però al mateix temps no podia –i potser de

Volia tocar només la música que li agradava i dedicar-se a escriure, però al mateix temps no podia renunciar als diners i la fama que significaven liderar una gran banda de swing

vegades no volia– renunciar als diners i la fama que significaven liderar una gran banda de swing.

Al cap de poc temps de reprendre l'activitat musical, i gràcies a una nova banda on decidí incorporar com a vocalista Billie Holiday, Artie Shaw es va convertir en un dels grans referents de l'època, juntament amb Woody Herman, Glenn Miller i Benny Goodman, amb el qual es disputava el títol de rei del swing, però de qui el separava la seva concepció musical. La gosadia d'Artie Shaw, que va ser el primer de fer una gira pel sud dels Estats Units amb una cantant negra, li portà greus problemes, i Billie Holiday va haver de deixar la banda al cap d'uns mesos per les mostres de racisme que es trobava arreu.

El 1938 Artie Shaw i la seva banda van gravar una adaptació instrumen-

tal de la peça de Cole Porter *Beguine the Beguine*, que fins al moment havia passat força desapercibuda. L'èxit fou immediat i convertí Artie Shaw en una icona de l'anomenada *era del swing*, en un ídol del jovent; en iròniques paraules seves, «en un ésser sobrenatural». Fans, entrevistes i aparicions a la ràdio el van arrossegar cap a una espiral que el superava i que novament el va fer fugir i ocultar-se, aquest cop en un poble de la costa de Mèxic.

Però de nou va tornar, va formar una nova banda, va aparèixer en diverses pel·lícules i inicià la seva desfermada cursa de matrimonis, fins a vuit, que l'uniren a actrius mítiques com Lana Turner i Ava Gardner o la novel·lista Kathleen Winsor. A partir de llavors Artie Shaw fou portada a les revistes i titular als diaris no només per la seva música, sinó també per la seva vida privada, una festa contínua entre els llums i les ombres de Hollywood.

Durant la Segona Guerra Mundial s'allistà a la Marina i continuà tocant, de vegades sota l'estrèpit de les bombes i sovint amb la sensació que no podia fer res per ajudar el seu país. Va tornar de la guerra exhaust i psicològicament enfonsat, esclau d'una apatia que el portà a fer sessions de psicoanàlisi durant una temporada. Una vegada refet, va reprendre l'activitat amb el seu grup Gramercy Five, amb el qual podia tocar una música més experimental, que no més al cap dels anys fou prou valorada per crítics i públic. Cada vegada s'interessava més per la música clàssica i per trobar noves perspectives musicals, i aquesta tendència sovint l'allunyava de les preferències del gran públic.

>> Artie Shaw declarant davant el Comitè d'Activitats Antiamericanes.

Es retirà novament a una granja, prop de Nova York, on combinava les tasques agrícoles i ramaderes amb la lectura i l'escriptura. En una entrevista va confessar que hi havia viscut els anys més feliços de la seva vida. Fou en aquesta època que publicà *The Trouble with Cinderella: An Outline of Identity*, una obra introspectiva que traspuja les lluites internes del seu autor, l'èxit fallaç i la recerca constant que sempre el va empenyer.

Cacera de bruixes

Jueu, massa amic dels negres i obertament contrari al feixisme que s'anava estenent per Europa, Artie Shaw apareixia com un individu perillós davant la retrògrada administració nord-americana. En plena gira, fou cridat a declarar davant el Comitè d'Activitats Antiamericanes, acusat de pertànyer al partit comunista i d'incitar a la lectu-

ra de les obres de Marx i Engels. Shaw se sentí profundament dolgut per la manca de llibertat del seu país i per la persecució que patiren alguns artistes i intel·lectuals de l'època, víctimes de la llista negra del senador McCarthy.

Aquell mateix any, 1954, va vendre la granja i abandonà definitivament la música. Va decidir marxar a Europa, on pensava concentrar-se en la seva carrera literària. Arribà a definir el clarinet com «un braç gangrenat que havia d'amputar si volia sobreviure». Un dels viatges el dugué a l'Hotel La Gavina, de S'Agaró, i d'allà a Begur, on acabà construint-se una casa dissenyada per ell mateix i vivint-hi sis anys amb la seva darrera dona, l'actriu Evelyn Keyes, amb qui semblava haver trobat l'estabilitat. Artie Shaw s'enamorà del paisatge agrest i verge que es contemplava des de la seva casa a la font de la Salut, construïda sobre un penya-segat: la badia d'Aiguablava, arrecerada per la punta des Mut, esplanades de garrofers, vinyes i oliveres.

Havia fugit d'un país fustigat per una onada de conservadorisme i censura, però es refugià en un altre de governat per una dictadura feixista; una altra de les seves contradiccions. Fos com fos, a Begur gaudia de la vida senzilla i anònima que li garantia un petit poble d'una Costa Brava encara per explotar i devastar. Llegia, escrivia, pescava i observava l'univers des del seu telescopi de la terrassa. Fins i tot, amb Jordi Sarsanedas, va escriure el

Artie Shaw s'enamorà del paisatge agrest i verge que es contemplava des de la seva casa a la font de la Salut, a Begur, construïda sobre un penya-segat

>> Artie Shaw, durant la seva estada a Begur.

guió d'una pel·lícula que mai no es va realitzar: *Sardana for a Jazz Trumpet*.

Per casa seva van desfilat moltes celebritats de l'època: el seu admirat Truman Capote; Robert Ruark, un escriptor de vida atzarosa ara enterrat a Palamós; la seva exdona Ava Gardner, que ja coneixia la Costa Brava gràcies al rodatge de *Pandora*; Liz Taylor, que rodà amb Mankiewicz a Begur *Suddenly, Last Summer*; i músics d'arreu. Però mai ningú el va convèncer per tornar a treure el clarinet de la funda. «Perseguia la perfecció i sempre buscava un horitzó més llunyà. Era infeliç i per això ho vaig deixar», va escriure.

Durant la seva estada a Begur, però, s'interessà per una música i un instrument nous per a ell: la cobla i la tenora, i establí amistat amb el compositor de sardanes Ricard Viladesau, llavors músic de La Principal de la Bisbal, amb qui compartia l'admiració per Pau Casals. Al poble s'explica que un any, per la festa major, Artie Shaw va pagar de la seva butxaca una cobla ja que l'Ajuntament no disposava de diners per fer-ho.

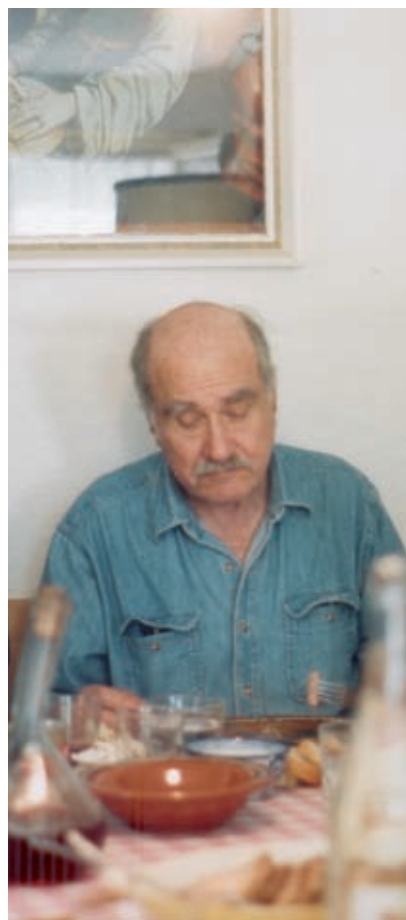
Amb el temps, de nou el seu caràcter inquiet i voluble l'impulsà a marxar. Malgrat els problemes que hi havia tingut, enyorava els Estats Units, país

amb el qual tota la vida mantingué una relació d'amor-odi. Trià primer Connecticut i més tard, Califòrnia.

Entre llibres

Artie Shaw va dedicar els cinquanta darrers anys de la seva vida a llegir amb la mateixa voracitat de sempre. I a escriure. Va publicar *I Love You, I Hate You, Drop Dead!*, una obra composta de tres novel·les on repassava la seva turbulentosa vida sentimental, i el llibre de contes *The Best of Intentions and Other Stories*. Maldà per fer-se un nom com a escriptor, però els seus llibres mai van obtenir l'èxit esperat; de fet, no n'hi cap de traduït al català ni al castellà. La creació literària es va convertir en una altra de les paradoxes de la seva vida: era la seva passió i la seva frustració. La seva literatura és considerada autoindul-

Volia fer-se un nom com a escriptor, però els seus llibres mai van obtenir l'èxit esperat; de fet, no n'hi cap de traduït al català ni al castellà

>> Shaw en la seva darrera visita a Begur, el 1990.

gent i mediocre en comparació amb la seva obra musical i el seu extraordinari talent com a clarinetista.

L'estiu de 1990, incansable, tornà a Begur: va visitar els llocs i els amics d'antany amb la intenció de retrobar les experiències que li havien de servir per completar la seva nova novel·la: una obra ingent, en gran part autobiogràfica, de gairebé 2.000 pàgines, titulada *The Education of Albie Snow*, que encara resta inèdita.

Va morir el 30 de desembre de 2004 a la seva casa de Califòrnia, atapeïda dels milers de llibres que havia anat acumulant al llarg dels anys. Robert Altman tenia pensat fer una pel·lícula sobre la vida d'Artie Shaw protagonitzada per Johnny Depp. Difícilment, però, cap pel·lícula podria fer justícia a una vida tan intensa i apassionada.

Miquel Martín és escriptor.